

Наразі школою розробляється більше десяти нових і перспективних аспектів лінгвістичної теорії емоцій. Серед них – «Емотивність експресивного синтаксису», «Емотивні домінанти художніх текстів», «Лінгвоекотологія комунікативного стилю» та ін.

В. І. Шаховський говорить про те, що критерієм емотивної компетенції мовної особистості може служити його вміння породжувати емотивні коректні тексти; критерієм її емоційної та громадянської зрілості може служити здатність адекватно сприймати емотивні домінанти чужих текстів як відображення інших концептосфер та інших культур.

Досягнення емотіології, як вітчизняної, так і зарубіжної, тільки за останні 10 років досить значні:

1. Виявлено, що вербалізація емоцій людини залучає всі мовні рівні: фонетичний, морфологічний, лексичний, синтаксичний.

2. Доведено існування емоційного дейксиса у мовної особистості та емоційного тренда/індексу у національній лінгвокультурі.

3. Встановлено феномени емоційних домінант тексту.

4. Виділено специфічний тип валентності – емотивної валентності мовних і мовленнєвих одиниць.

5. Виділено низку нових напрямів емотіології: «Лінгвокультурологія емоцій», «Концептологія емоцій», «Гендерна емотіологія», «Голос емоцій в політичній лінгвістиці», «Когнітивно-дискурсивна емотіологія», «Емотивна лакунарність у міжкультурній комунікації» та ін. [4, с. 7].

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, проведений аналіз етапів дослідження категорії емотивності у мові дає нам змогу зробити висновок, що у рамках антропоцентричної парадигми сучасного мовознавства спостерігається спрямованість лінгвістичної науки до розробки усіх можливих аспектів вербалізації емоцій, а також до розвідок теоретичного і практичного характеру щодо вербальних механізмів відображення емоцій у мові, мовленні та текстах. Про це свідчить велика кількість шкіл та дослідницьких центрів, що займаються винятково дослідженням емоцій у мові. Відраділим є те, що українськими мовознавцями був теж створений такий дослідницький центр, очолений Ю. Ф. Прадідом, на діяльність якого орієнтується велика кількість молодих учених, що цікавляться проблемами емотіології. Та незважаючи на численні роботи та значні дослідження, зроблені у цій галузі, багато питань ще залишаються без відповіді. Зокрема, одним із малодосліджених питань лінгвістичної науки є текстова репрезентація емоцій. Саме тому перспективи наших подальших наукових досліджень ми вбачаємо у вивченні вербального втілення емоційного стану в художніх текстах, та у виявленні емотивних домінант у різножанрових прозових творах.

Література:

1. Осипов Ю. М. Об уточнении понятия «эмоциональность» как лингвистического термина / Ю. М. Осипов // Проблемы синтаксиса английского языка: ученые записки Моск. гос. пед. ин-та / Моск. гос. пед. ин-т; отв. ред. М. Я. Блох. – М., 1970. – № 422. – С. 116–127.

2. Россия лингвистическая: научные направления и школы Волгограда: коллективная монография / В. И. Шаховский, С. В. Ионова, А. А. Дьякова. – Волгоград: Волгоградское научное издательство, 2012. – 389 с.

3. Шаховский В. И. В начале была... эмоция / В. И. Шаховский. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://tverlingua.ru/archive/011/3_2_11.htm

4. Шаховский В. И. Что такое лингвистика эмоций / В. И. Шаховский. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://tverlingua.ru/archive/012/3_shakhovsky.pdf

4. Nischik R. Betrayal psychohistorically: The Representation of emotions in the British Drama / R. Nischik // Proceedings. Edit. by Wilhelm L. Busse. – Tübingen: Niemeyer, 1992.

УДК 811.111'344

О. Б. Рубчак,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

АУДИТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОСОДИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ПІДГОТОВЛЕНИХ РАДІО- І ТЕЛЕІНТЕРВ'Ю

Стаття присвячена опису процедури проведеного аудитивного аналізу англомовних підготовлених радіо- і телеінтерв'ю, визначенню завдань аудиторів-фонетистів, встановленню результатів аналізу текстів зазначеного жанру.

Ключові слова: інтерв'ю, мелодика, ритм, темп, гучність, паузація.

Стаття посвячена разъяснению процедуры проведенного аудитивного анализа англоязычных подготовленных радио- и телеинтервью, определению поставленных перед аудитором-фонетистом заданий, описанию результатов анализа текстов указанного жанра.

Ключевые слова: интервью, мелодика, ритм, темп, громкость, паузация.

The article focuses on auditorial analysis of English prepared radio and TV interviews. In the process of the analysis a group of phoneticians listened to experimental interviews and identified a series of prosodic means listed in the article below. As a result we were enabled to distinguish common and distinctive prosodic features of English prepared radio and TV-interviews, divided into three major groups depending on interviewees' sociocultural (high, medium or low) level.

Key words: interview, speech melody, rhythm, tempo, loudness, pausation.

У сучасній лінгвістичній науці особливий інтерес дослідників викликає вивчення текстів масової комунікації, і зокрема інтерв'ю, які не лише інформують про важливі події, але є також джерелом формування моделей суспільної поведінки і способу життя. При цьому, розвідкам з інтерв'ю, властивий комплексний характер і залучення таких дисциплін як прагматика [2], соціологія [5], психологія [1], стилістика [4], комунікативна лінгвістика [6] тощо. Проте вивченню інтонаційного аспекту англомовних інтерв'ю досі не приділялось значної уваги, про що свідчить незначна кількість робіт із зазначеної проблеми.

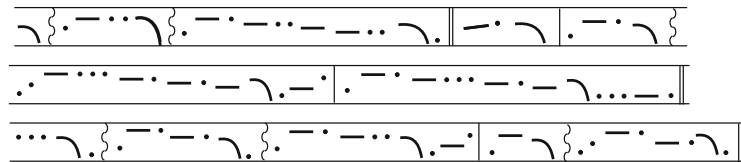
Метою нашої статті є опис проведеного аудитивного аналізу експериментального корпусу підготовлених радіо- і телеінтерв'ю аудитором-фонетистами, який є одним із важливих етапів експериментально-фонетичного дослідження соціокультурних особливостей просодичної організації англомовних радіо- і телеінтерв'ю.

На цьому етапі аудитори-фонетисти встановлюють такі просодичні ознаки аналізованих інтерв'ю як 1) тип передшкали; 2) тип шкали; 3) рух тону на першому наголошеному складі, у другій ритмогрупі, у перед'ядерній ритмогрупі; 4) тип термінального тону; 5) діапазон синтагми; 6) тональний діапазон інтоногрупи; 7) діапазон термінального тону; 8) тональний рівень початку висловлення; 9) тональний рівень початку шкали; 10) тональний рівень завершення шкали; 11) тональний діапазон шкали; 12) швидкість зміни напрямку руху спадного тону; 13) тональний рівень завершення інтоногрупи; 14) ритмічну структуру; 15) гучність у межах висловлення; 16) темп у межах висловлення; 17) тривалість паузи на стиках інтоногруп, а також графічно зображають напрям руху основного тону на всіх ділянках фрагменту інтерв'ю. Для опису вищевказаних параметрів використовуються шкали комплексу перцептивних градацій, обґрунтованого у праці А. А. Калити [3, с. 97–98]. При цьому, кількість прослуховувань аудиторомі текстових фрагментів не обмежується.

Увесь корпус експериментальних інтерв'ю було розподілено нами на дві групи, підготовлені та непідготовлені. У межах кожної групи тексти були подані віднесено до відповідної підгрупи залежно від ступеня підготовленості мовця та прагматичної спрямованості інтерв'ю.

Аудитивний аналіз англійських радіо- і телеінтерв'ю, які віднесені нами до групи підготовлених, засвідчив, що незважаючи на різний соціокультурний рівень респондентів та прагматичну мету, ці інтерв'ю характеризуються низкою спільних ознак просодичного оформлення, а саме рівномірний розподіл у межах висловлення сильних за ступенем наголосів, рекурентність спадної ступінчастої шкали, високого чи середнього тонів малої швидкості зміни напрямку їхнього руху, здебільшого помірний і прискорений темп, помірний й підвищений гучність, плавний регулярний ритм, чітке виділення кінцевих слів, яке привертає увагу аудиторії до термінальної частини кожного висловлення. Наприклад:

Ted Whitehead: Well, ξ to 'give them their 'due, ξ they 'have at'tracted a 'great 'number of 'users. || 'How'ever, | the 'fact re'mains ξ that if 'thirty one per 'cent of 'UK 'homes 'do have 'PCs, | then 'almost 'seventy per 'cent are 'still 'managing wi'thout them. || 'Even in the 'US, ξ where 'numbers 'show that 'PCs ξ are 'found in 'fifty per 'cent of 'homes, | it •still means ξ that a 'lot of 'people are 'offline || (Ted Whitehead Interview).

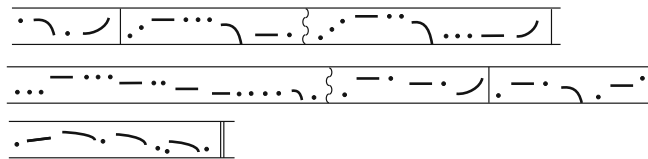

Оформлення смислових груп описуваної відповіді переважно спадними тонами у сполученні з підвищеною гучністю, прискореним темпом, чітким ритмом, короткими паузами вказує на значну обізнаність і зацікавленість респондента в обговорюваному питанні.

Аналіз розподілу наголосів у межах відповідей у підготовлених інтерв'ю дозволив установити, що ритм органічно взаємодіє з усіма компонентами інтонації й забезпечує цілісність, зв'язність відповіді. А саме, ритмічна будова мовлення дозволяє слухачеві ідентифікувати підготовленість мовлення респондентів, яке утворюється завдяки відносно рівномірній промінантності наголошених і ненаголошених складів у межах інтоногрупи.

Результати аналізу підготовлених інтерв'ю з респондентами високого соціокультурного рівня свідчать також про те, що висловленням цієї підгрупи притаманні середній понижений та/або середній підвищений висотнотональний рівень початку висловлення, помірний або підвищений гучність, помірний або прискорений темп, простий регулярний ритм, наявність в інтоногрупах поступово спадної або поступово висхідної типів шкали та певних тональних перепадів у межах інтоногруп. Наприклад:

Stan Riggs: Amazingly, | he be'gan 'work on his planned language ξ when he was 'only a junior in high school, | but he e'ventually published the 'first textbook on Esperanto ξ in 'eighteen eighty seven | when he was newly married | and 'just 'started 'out as a 'doctor || (Stan Riggs Interview).

Аудитори зауважили, що відповідь Стена Ріггза, експерта з есперанто, щодо створення мови есперанто Л. Л. Заменгофом, промовляється у прискореному темпі, з помірною гучністю, оскільки мовець знає, про що буде говорити. Він чітко відділяє середніми і довгими паузами логічні фрагменти висловлення. При цьому паузи всередині інтоногруп є короткими, що також вказує на підготовленість мовлення. Висловлення оформлене поступово спадною ступінчастою шкалою, а остання інтоногрупа – спадною ковзною шкалою. Відповідь промовляється у середньому діапазоні. Завершення інтоногруп вимовляються із спадним ядерним тоном, що підтверджує завершеність думки. Водночас висхідна мелодика термінальної частини вказує на те, що слід очікувати продовження повідомлення, у якому прозвучить семантично важливіша інформація.

Результати аудитивного аналізу дають підстави стверджувати, що мовці високого соціокультурного рівня у підготовлених інтерв'ю використовують здебільшого просту ритмічну структуру синтагм, короткі паузи між інтоногрупами й рівномірний розподіл промінантності усіх повнозначних слів висловлення, що в кінцевому рахунку призводить до паралелізму інтоногруп й ізохронності темпу їхньої вимови. Крім того, рекурентним є ідентичний мелодійний рисунок усіх інтоногруп висловлення, характерною ознакою якого є наявність спадного напрямку руху тону в термінальній частині. Наприклад:

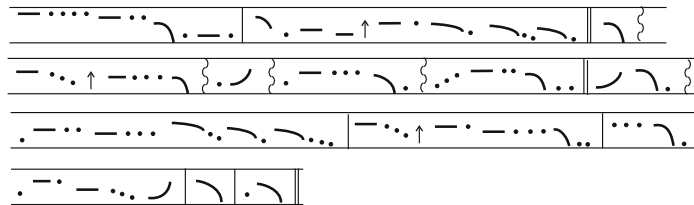
David Cameron: ... On the 'issue of banks, ξ of 'course, ξ we •want to see ξ re'straint. || 'Bankers •have to rea'lize | that the 'British public | 'helped to 'bail up the banks | and it 'is very 'galling when they see | er... 'bankers •pay them'selves on 'justified 'bonuses. || 'Now so as they 'call for re'straint, ξ there is 'better regu'lation in 'place, | and we ξ un'like the 'previous 'government 'have | 'intro'duced a 'bank levy ξ uni'laterally || (David Cameron Press Conference).

У наведеному вище фрагменті прем'єр-міністр Великої Британії Девід Кемерон розповідає про політику уряду в банківській сфері. Чергування висхідних та спадних ядерних тонів, наголошеність усіх повнозначних слів, помірний темп,

гучність та чіткий ритм свідчать про підготовленість відповіді й обізнаність мовця у ситуації, яку він описує. Паузи кваліфікувалися аудитором як короткі, що надає висловленню певної динамічності. У свою чергу, інтоногрупи оформлені висхідним ядерним тоном (*we want to see*; *that the British public*) передають незавершеність думки. Така інтонація є звичною для констатації фактів.

Варто зауважити, що, відповідаючи на запитання журналіста, опитувані високого соціокультурного рівня часто вживають спеціальний підйом, з метою виділення семантично найважливіше слова в інтоногрупі. Наприклад:

Martha Nesbitt: 'Prejudice is created by many factors, | some of which cause more extensive damage than others. || Often, prejudice is easily erased unless originally prompted by a traumatic experience. || However, when cultural attitudes are strengthened by real experiences, | prejudice is much more difficult to remedy. || Some of the factors that strengthen prejudice are fear, | guilt | and shame || (Martha Nesbitt Interview).

Аналізована відповідь соціолога Марти Несбітт стосовно причин виникнення упередження містить декілька випадків використання спеціального підйому, за допомогою якого виділяються найвагоміші, на думку опитуваної, лексичні одиниці (*'some of which cause more extensive damage than others*; *'prejudice is easily erased*; *'prejudice is much more difficult to remedy* ||). Іншими промінантними просодичними засобами, які свідчать про підготовленість мовлення, є вживання спадної ковзної шкали, коротких і середніх пауз, переважання високих спадних ядерних тонів, помірний темп, широкий діапазон.

Аудитори відзначили, що мовці високого та середнього соціокультурного рівнів користуються більшим арсеналом інтонаційних засобів. При цьому опитувані указаних соціокультурних рівнів часто вживають інтонаційні параметри підвищеної промінантності. Так, ключові слова вони оформлюють високими й середніми підвищеними спадними тонами малої швидкості зміни напрямку їхнього руху. Рекурентними є ковзні спадні, ступінчасті висхідні або спадні з порушеною поступовістю шкали. Загальній реалізації висловлень притаманний розширений тональний діапазон при підвищеній гучності звучання. Наприклад:

John Wilkinson: 'Let's say a senior citizen who lives alone | has a spell in hospital and is subsequently discharged. || There would be little wisdom after curing them of their illness, | in sending them home to an empty house with no food in the fridge and perhaps not being in a condition to do any shopping or cooking. || It would be the Hospital Social Worker's responsibility | to ensure that the person's situation is such that they are able to fend for themselves, or in the event of them not being able to do so, | to arrange for meals to be delivered to the person's home | and for Care Workers to visit them | to ensure that their needs are being met || (John Wilkinson Interview).

Із прикладу видно, що характерною ознакою просодичного оформлення відповідей підготовлених інтерв'ю з мовцями середнього соціокультурного рівня є наявність у ньому плавного ритму, спадної ступінчастої шкали, з низьким або середнім передтактом і високим або середнім спадним термінальним тоном. Водночас наприкінці висловлення, Джон Вілкінсон використовує ковзну шкалу, хвилеподібний рух тону на певних ділянках, високий ступінь виділеності ядерних складів (*to arrange for meals to be delivered to the person's home* ||). Як зауважили аудитори, такий вибір просодичних засобів оформлення висловлення спричинений прагненням мовця наголосити на важливості указаних завдань працівників по нагляду за хворими.

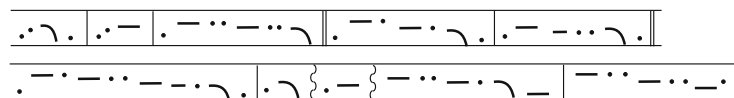
Узагальнення результатів аудитивного аналізу актуалізації висловлень підготовлених інтерв'ю з респондентами середнього соціокультурного рівня дозволяють стверджувати, що спільними (інваріантними) ознаками просодичної організації таких висловлень є: їхня реалізація в зонах помірної гучності, прискореного або помірного темпу, наявність плавного простого за структурою ритму, оформлення їх завершення спадним ядерним тоном різного тонального рівня. Наприклад:

Wilfred Soames: ^Well, | Lee was a diabetic | and stopped work twice | due to pneumonia in the nineteen fifty's and nineteen sixty's. || She also suffered a serious fall in nineteen sixty seven | that affected her sight and hearing, | and made standing difficult. || And in nineteen eighty five she had arterial surgery, | and a double heart-bypass ||... (Wilfred Soames Interview).

Уривок відповіді Вілфреда Соамса на запитання про життя співачки Пеггі Лі актуалізується в межах вузького діапазону; помірний темп, середня гучність, регулярні спадні шкали, спадні низькі термінальні тони допомагають констатувати важливі на думку мовця факти з біографії співачки.

У свою чергу, аналіз підготовлених інтерв'ю з опитуваними низького соціокультурного рівня засвідчив існування низки подібних ознак просодичного оформлення, як от короткі інтоногрупи, середні та довгі паузи, помірний чи сповільнений темп, простий за структурою ритм, спадна ступінчата шкала, з низьким або середнім передтактом і переважно спадний термінальний тон середнього або низького діапазону. Ці особливості безпосередньо пов'язані з використанням мовцями засобів лексичного й граматичного рівнів мови.

Lennox Lewis: Then the next day | we you know | we all get prepared for the fight. || We all arrive together, | we eat dinner together. || And then we go through a little practice show just | you know to get everything gonna make sure | everything's running correctly || (Lennox Lewis Exclusive Interview on BoxingShow.TV).

Ця відповідь відомого боксера на запитання про причину, що спонукала його стати спортивним коментатором, є типовим прикладом висловлення мовця низького соціокультурного рівня. Висловлення оформлене за допомогою низької ступінчастої шкали, переважно спадним термінальним тоном, простого ритму, середніх за тривалістю пауз. Водночас, у

відповіді присутні заповнені паузи хезитації (*you know* | та *you know* §), оформлені рівним та спадним термінальним тоном відповідно, які сприяють сповільненню темпу фрагменту.

Водночас, варто зауважити, що підготовлені інтерв'ю з мовцями низького соціокультурного рівня не позбавлені елементів, які притаманні спонтанному мовленню, зокрема, заповнені паузи хезитації, так звані слова-паразити та ін.

Аудитивний аналіз підтвердив той факт, що ступінь використання позамовних засобів, зокрема міміки і жестів, залежить від соціокультурного рівня опитуваного. Мовці низького соціокультурного рівня, за результатами проведеного дослідження, використовують ширший арсенал позамовних засобів (вираз обличчя, рухи руками). Наприклад:

Lenox Lewis: Rockman | _was § 'one of my 'greatest fights, | because | you know § 'this is a 'man that 'beat me | in 'South Africa. || In 'four rounds. || And I 'said to myself | 'you know what, | I 'wonna 'come back and 'beat this guy'. || So I 'came back § and I 'beat him. || In 'three rounds. || In the 'same fashion § he 'beat me. || So I feel good a'bout that || (Lennox Lewis Exclusive Interview on BoxingShow.TV).

Відповідаючи на запитання журналіста про бій, що найбільше запам'ятався боксеру, Ленокс Люїс постійно рухає кистями рук, ніби допомагаючи собі артикулювати. Висловлення промовляється з підвищеною гучністю, помірним темпом, що, на думку аудиторів, зумовлене зацікавленістю до сказаного, приємними спогадами мовця. Відповідь оформлена спадною ступінчатою шкалою, спадними ядерними тонами.

Підвищення гучності є звичайним явищем для інтерв'ю з індивідами різного соціокультурного статусу, як цілком виправдане з погляду кількості слухачів, до яких необхідно донести певну думку. Натомість помірна гучність у таких ситуаціях може корелювати з її зниженням у ситуаціях індивід – індивід та індивід – мала група. Так, мовці з високим соціокультурним статусом можуть свідомо знижувати гучність до помірної, щоб надати своїм висловленням ще більше вагомості й зваженості. У свою чергу, для висловлень мовців із середнім і низьким соціокультурним статусом характерною є помірна гучність або її варіативність у межах висловлення.

Окремо слід вказати на поширеність підвищеної гучності серед висловлень мовців з високим соціокультурним статусом і незначну кількість випадків прояву цієї ознаки у мовців середнього і низького соціокультурного рівнів.

Таким чином, є підстави вважати, що певне тональне, динамічне й темпоральне оформлення забезпечує актуалізацію підготовлених інтерв'ю різної прагматичної спрямованості й кваліфікується як показник соціокультурного статусу опитуваних.

Узагальнюючи викладене, відзначимо, що інваріантна інтонаційна модель підготовлених інтерв'ю, може бути описана такими ознаками: перепад тональних рівнів й інтенсивності звучання, ритмічна й темпова неоднорідність, переважання спадного ядерного тону різного тонального рівня, використання поступово спадної шкали. Диференційними просодичними ознаками підготовлених інтерв'ю з мовцями *високого* соціокультурного рівня є короткі та середні ритмогрупи, використання спеціального підйому, широкий діапазон, використання складних ядерних тонів, помірний темп, короткі межсинтагменні паузи, відсутність пауз хезитації.

Підготовленим інтерв'ю з мовцями *середнього* соціокультурного рівня притаманним є переважання середніх і довгих ритмогруп, широкий діапазон, використання спеціального підйому, оформлення інтогруп за допомогою скандентної шкали, переважно прискорений темп, зростає вага позамовних засобів. У свою чергу, мовці *низького* соціокультурного рівня актуалізують висловлення у підготовлених інтерв'ю за допомогою таких просодичних параметрів: короткі ритмогрупи, короткі та середні міжсинтагменні паузи, наявність пауз хезитації, сповільнений темп висловлення, рекурентність простих ядерних тонів. Водночас, ще більш вагому роль у процесі оформлення відповідей відіграють позамовні засоби.

Таким чином, результати здійсненого аудиторами-фонетистами аудитивного аналізу англомовних підготовлених радіо- і телеінтерв'ю уможливають проведення подальшого акустичного аналізу корпусу експериментального матеріалу та лінгвістичної інтерпретації отриманих даних.

Література:

1. Винокур Т. Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения / Татьяна Григорьевна Винокур. – М. : Наука, 1993. – 172 с.
2. Денискіна Г. О. Репліка-стимул як елемент внутрішньої композиції вільного телеінтерв'ю / Г. О. Денискіна // Актуальні проблеми менталінгвістики. – 2003. – Ч. 2. – С. 26–35.
3. Калита А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення / Алла Андріївна Калита. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 318 с.
4. Соболева О. В. Функціонально-стилістичний підхід до дослідження текстів інтерв'ю на матеріалі сучасної французької преси для жінок / О. В. Соболева // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – 2008. – № 5. – С. 120–125.
5. Трескова С. И. Социолингвистические проблемы массовой коммуникации: (Принципы измерения языковой вариативности) / Светлана Ильинична Трескова. – М. : Наука, 1989. – 152 с.
6. Яшина Н. В. Коммуникативные и интонационные особенности дискурса телеинтервью (на материале американского варианта английского языка) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н. В. Яшина. – Иваново, 2007. – 21 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

7. David Cameron Press Conference [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=1eOWQX9sZ-M>
8. John Wilkinson Interview // Upstream. Proficiency : Teacher's Book. – Newbury : Express Publishing, 2002. – P. 155–156.
9. Lennox Lewis Exclusive Interview on BoxingShow.TV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=OA4FNILoVIA>
10. Martha Nesbitt Interview // Upstream. Proficiency : Teacher's Book. – Newbury : Express Publishing, 2002. – P. 167.
11. Stan Riggs Interview // Upstream. Proficiency : Teacher's Book. – Newbury : Express Publishing, 2002. – P. 138–139.
12. Ted Whitehead Interview // Upstream. Proficiency : Teacher's Book. – Newbury : Express Publishing, 2002. – P. 145–146.
13. Wilfred Soames Interview // Upstream. Proficiency : Teacher's Book. – Newbury : Express Publishing, 2002. – P. 181.